

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ซึ่งหากคนมีคุณภาพแล้วย่อมส่งผลให้ประเทศชาติและสังคมมีความเจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันการศึกษามีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอน หลักสูตร เทคโนโลยี ตลอดจนบุคลากร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน ของสถานศึกษา ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาคือ การนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศภายในโรงเรียน จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะ ช่วยแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องด้านวิชาการให้มีการพัฒนาและส่งเสริมให้การเรียนการสอน บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครูอาจารย์และนักเรียน จึงย่อมจะ ทราบปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าบุคลากรภายนอกเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการนิเทศภายในโรงเรียนจะ สามารถสนองตอบความต้องการของบุคคลในโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง(เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2543 : 54)

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการเชิงบริหารจัดการทางวิชาการด้านการ ศึกษาที่มีมานานแล้ว เพื่อช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ให้บังเกิด ขึ้นภายในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง การนิเทศภายในโรงเรียนจะเป็นฐานสำคัญ เชิงบริหารที่เกิดจากความร่วมมือและยึดหลักความเสมอภาคและความเป็นประชาธิปไตยของ บุคลากรในโรงเรียนร่วมกัน มีข้อปฏิบัติหรือข้อตกลงร่วมกันที่จะร่วมจัดการเรียนการสอนให้ บรรลุผลตามที่นโยบายการจัดการศึกษาและหลักสูตรกำหนดไว้

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่กระแสการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษากำลัง ดำเนินไปภายใต้กรอบนโยบายของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่ประกาศใช้ซึ่ง หมายถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ W.R. 2542 นั้น หากวิเคราะห์ในรายละเอียดแล้วจะพบว่า กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดหลักสำคัญคือ “ ผู้เรียนสำคัญที่สุด ” นั้น จะบังเกิดพลังการ พัฒนาจากระดับฐานล่างเป็นสำคัญ นั่นคือ เกิดจากการพัฒนาโดย “ โรงเรียน / สถานศึกษา ” ในทุกๆ ระดับของการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพของการเรียนรู้ของโรงเรียน/สถาน ศึกษา จะประกอบด้วยปัจจัยที่หลากหลาย องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ กระบวนการ “ นิเทศภายในโรงเรียน ” ซึ่งจะเป็นกลไกของการซึ่งนำให้ความช่วยเหลือ ควบคุมกำกับ ติดตาม ให้การปฏิรูปการเรียนรู้ภายในโรงเรียนก้าวไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่

ผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องคิดทบทวนและแสวงหาแนวทางการพัฒนาโดยใช้การนิเทศภายในเป็นยุทธศาสตร์สำคัญควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน/สถานศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาดังกล่าว (สุรศักดิ์ ปาเฮ. 2545 : 25)

การดำเนินการนิเทศภายในจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบของการนิเทศภายในให้เข้าใจอย่างชัดเจน ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนมี 3 ประการ คือ บุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ วิธีการนิเทศ และเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : 9)

จากเหตุผลและความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนโรงเรียนระดับประถมศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้สูงขึ้น และเพื่อให้ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนและจะได้ปรับปรุงวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบระดับสูงขึ้นไป ตลอดจนใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามวุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาดังนี้มุ่งศึกษาเฉพาะวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในองค์ประกอบที่ศึกษา

9 กิจกรรม คือ

1. การประชุม
2. การให้คำปรึกษาหารือ
3. การสังเกตการสอน
4. การอบรมสัมมนา
5. การศึกษาดูงาน
6. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
7. การให้ศึกษาจากเอกสาร
8. การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน / การเข้าร่วมชมนิทรรศการ

9. การสาธิตการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2545 จำนวน 451 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2545 จำนวน 207 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1 วุฒិทางการศึกษา จำแนกเป็น ปริญญาตรี และ สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

2.2 ขนาดของโรงเรียน จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติกรนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในองค์ประกอบที่ศึกษา 9 กิจกรรม คือการประชุม การให้คำปรึกษาหารือ การสังเกตการสอน การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การให้ศึกษาจากเอกสาร การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน / การเข้าร่วมชมนิทรรศการ การสาธิตการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปจะได้นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนของตน ตลอดจนใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีวิธีการนิเทศภายในแตกต่างกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีวิธีการนิเทศภายในแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ในการที่จะปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

2. วิธีการนิเทศภายใน หมายถึง แนวทางการปฏิบัติที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันเพื่อจะทำให้ การประชุมกลุ่ม การให้คำปรึกษาหารือ การสังเกตการสอน การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การให้ศึกษาจากเอกสาร การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน / การร่วมชมนิทรรศการ การสาธิตการสอน บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. การประชุม หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนประชุมหรือทางวิชาการกับคณะครูในโรงเรียน เพื่อให้ครูได้มีส่วนร่วมและมีโอกาสแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ

4. การให้คำปรึกษาหารือ หมายถึง การพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคณะครู ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. การสังเกตการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารไปเยี่ยมชมการปฏิบัติการสอนของครูในโรงเรียนขณะทำการสอน แล้วให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู เพื่อให้ครูได้พัฒนา หรือปรับปรุงพฤติกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพ

6. การอบรมสัมมนา หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ให้กับครูหรือให้ครูเข้าร่วมการอบรมสัมมนา โดยการให้รายละเอียดในเรื่องที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน ให้ความรู้กับครูโดยเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

7. การศึกษาดูงาน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนพาครูไปศึกษาและดูงานครูที่มีผลงานดีเด่น หรือโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น

8. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครู เพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจนโยบาย การปฏิบัติงานหรือการให้ความรู้และชี้แนะแนวปฏิบัติงานที่ถูกต้อง หรือเป็นการให้ความรู้ใหม่เพื่อให้ครูมีวิสัยทัศน์กว้างไกล โดยพิจารณาถึงความต้องการของครูและปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน

9. การให้ศึกษาจากเอกสาร หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนครูในโรงเรียนโดยการนำเอกสารด้านความรู้มาให้ครูในโรงเรียนอ่าน และส่งเสริมให้ครูผลิตเอกสารเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนการหาเอกสารตำราไว้สำหรับให้ครูค้นคว้า

10. การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน / การเข้าร่วมชมนิทรรศการ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนนำผลงานของครูจัดแสดง การนำเสนอความรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ หรือการให้ครูเข้าร่วมชมนิทรรศการทางวิชาการ เพื่อให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาในการปฏิบัติงาน

11. การสาธิตการสอน หมายถึง การแสดงวิธีการสอนเป็นตัวอย่างให้ผู้รับการนิเทศดู ซึ่งอาจจะเป็นครูในโรงเรียนหรือผู้อื่นที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะสาธิตการสอน เพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

12. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

13. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

14. วุฒิต่างการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดเป็น 2 ระดับ คือ ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

15. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การจัดระดับของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดของโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป